

Prof. dr. Josip Benčević u Slavonskom Brodu Prof. Josip Benčević, M. D., Ph. D. in Slavonski Brod

Ivan Balen i Marica Jandrić

Opća bolnica "Dr. Josip Benčević" Slavonski Brod

UDK 616-001(092)

Prispjelo: 25. kolovoza 1999.

Prof. dr. Josip Benčević rođen je u Slavonskom Brodu 22. veljače 1890. godine u poznatoj brodskoj obitelji. Bio je najstariji od troje djece u braku Franje i Marije Benčević (rođene Slaby - porijeklom iz Požege). Mladi Josipov brat Zvonko (1892-1988) bio je poznati veterinar i dugogodišnji ravnatelj Pastuharne lipicanera u Đakovu. Josip je osnovnu školu završio u svom rodnom gradu, a gimnaziju u Požegi (slika 1., 2.) jer u to vrijeme Brod nije imao gimnaziju. Medicinu je studirao u Pragu (slika 3., 4.), gdje je diplomirao 1913. godine (slika 5.). Nakon završenog studija vraća se u Zagreb, gdje je pod vodstvom prof. T. Wickerhausera i prof. M. Čačkovića specijalizirao kirurgiju u Bolnici milosrdnih sestara na Vinogradskoj cesti. Tijekom prvog

svjetskog rata stekao je znatna iskustva iz traumatologije. Godine 1920. dr. Benčević dolazi u Brod, gdje je ostao do proljeća 1931. godine. Prvih deset godina bio je predstojnik Kirurškog odjela, a zadnju je godinu, uz rukovođenje Kirurgijom bio i ravnatelj Bolnice. Dr. J. Benčević je bio prvi specijalist iz područja medicine, koji je došao raditi u Brod i u tom razdoblju ostvaren je prvi značajniji napredak. Svojim znanjem i zalaganjem pretvorio je ovu ustanovu iz običnog stacionara u bolnicu sa zavidnim programom operacija i uveo neke nove dijagnostičke metode.

SLIKA 1.

Dr. Josip Benčević kao mladi gimnazijalac

FIGURE 1.

Dr. Josip Benčević as a young high-school student

SLIKA 2.

Dr. Josip Benčević u uniformi gimnazijalca u
Požegi

FIGURE 2.

Dr. Josip Benčević in his high-school uniform in
Požega

Supruga dr. Benčevića, Mira (rođena Ratković) bila je utemeljiteljica Građanskog teniskog kluba u Brodu i njegov prvi predsjednik, kao i najbolja tenisačica u gradu.

Izgradnjom nove kirurgije u Osijeku i odlaskom prof. dr. Vatroslava Florschütza, dr. J. Benčević dobiva primamljivu ponudu da postane predstojnik Kirurgije u tom gradu. U proljeće 1931. godine odlazi u Osijek, gdje dolazi do izražaja njegova puna zrelost i sposobnost, jer među prvima u ovom dijelu Europe radi čitav niz velikih operacija, razvija anesteziju, dijagnostiku, traumatologiju, rehabilitaciju traumatiziranih.

Za vrijeme drugog svjetskog rata radio je na Kirurgiji Bolnice Sveti Duh u Zagrebu, a sve ostalo vrijeme, dakle oko 20 godina, do umirovljenja 1955. godine bio je predstojnik Kirurgije u Osijeku.

Nakon umirovljenja živio je u Zagrebu, gdje je umro u srpnju 1976. godine. Sahranjen je na zagrebačkom groblju Mirogoj.

DJELOVANJE PROF. DR. JOSIPA BENČEVIĆA U BOLNICI SLAVONSKI BROD OD 1920. DO 1931. GODINE

Prošle godine Bolnica "Dr. Josip Benčević" u Slavonskom Brodu obilježila je stotu obljetnicu svog postojanja. Tradicija bolničkog liječenja, u ovom drugom po veličini slavonskom

gradu, ipak je znatno duža, jer već u prvoj polovini 18. stoljeća u novosagrađenoj tvrđavi djeluje Vojna bolnica u kojoj su se za vrijeme Vojne krajine liječili i civili, dok su gradski fizičari tijekom 19. stoljeća u stacionarima (najčešće adaptirane privatne kuće i sl.) liječili svoje bolesnike. Takve su improvizirane bolnice obično imale do desetak postelja. Godine 1898. sagrađena je prva zgrada za potrebe Bolnice. Sve do dolaska dr. Josipa Benčevića u Brod Bolnica je radila sa svega jednim do dva liječnika, nije imala specijalista i djelovala je kao jedan odjel, odnosno stacionar. Kapacitet je, međutim, bio oko stotinjak postelja, a grad je na popisu stanovništva iz 1921. godine imao 10623 stanovnika, dok je područje kotara Brod imalo blizu 50000 stanovnika.

Dr. Benčević je došao u Brod već u siječnju 1920. godine. Tada su u Bolnici osnovana dva odjela, i to: "Odio za unutarnje bolesti" i "Kirurško-ginekološki odio". Bolnica je čitavo vrijeme između dva svjetska rata imala značajnih financijskih teškoća, ali su tadašnji ravnatelj i rukovoditelj Internog odjela dr. Emanuel Kovačić, te primarni liječnik i rukovoditelj Kirurgije dr. Josip Benčević (slika 6.) vodili trajnu kampanju za unapređenje uvjeta rada te za proširenje njenih kapaciteta. Pored povremenih preuređenja i proširenja, Bolnica nije bitno mijenjala kapacitete sve do početka drugog svjetskog rata i oni su se kretali između 90 i 100 postelja na kojima se dnevno liječi-

SLIKA 3.

Na slici lijevo dr. Benčević kao student u Pragu 1909. godine

FIGURE 3.

On the left: Dr. Josip Benčević as a medical student in Prague in 1909

lo sedamdesetak bolesnika. Tako je 15. 4. 1921. godine Gradsko poglavarstvo donijelo odluku o odobrenju predujma od 200.000 dinara za nabavu rengenskog aparata . Najam će se inače ustegnuti od "obskrbnine" Bolnice. Uz rengenski aparat mora se nabaviti i "elektromotor", jer u gradu tada još nema električne struje. Nema podataka o tome kada je stvarno kupljen aparat i kada je počeo raditi. Novčane poteškoće su dosegnule vrhunac 1923. godine, kada je Bolnički odbor u srpnju "nakon svestranog pretresa bolničkog pitanja zaključio jednoglasno da se gradska bolnica 1. rujna 1923. zatvori..."

Uz pomoć države i grada finansijski su problemi ipak pomalo rješavani pa je grad tijekom 1924. godine uložio značajna sred-

stva u preuređenje Bolnice, koja su znatno poboljšala uvjete rada. Najprije je učinjeno raskušivanje svih prostora i njihovo krečenje, zatim ličenje prozora, vrata i namještaja, a preuređene su i peći za loženje. Za daljnji rad osobito je važno preuređenje operacijske dvorane, nove radionice, ambulante za manje kirurške intervencije, a upotpunjen je i kirurški instrumentarij. Preuređen je sanitarni čvor i uređeno je pet novih kupki. Svi ti radovi koštali su oko 300.000 dinara. Sredstva je osiguralo Gradsko poglavarstvo "uvidajući krajnju potrebu i nuždu, rado je žrtvovalo taj iznos da poluči svoj cilj, tj. da podigne gradsku bolnicu na njezinu visinu i zadaću, pa opravdano mnije da joj u blizini premca nema..."

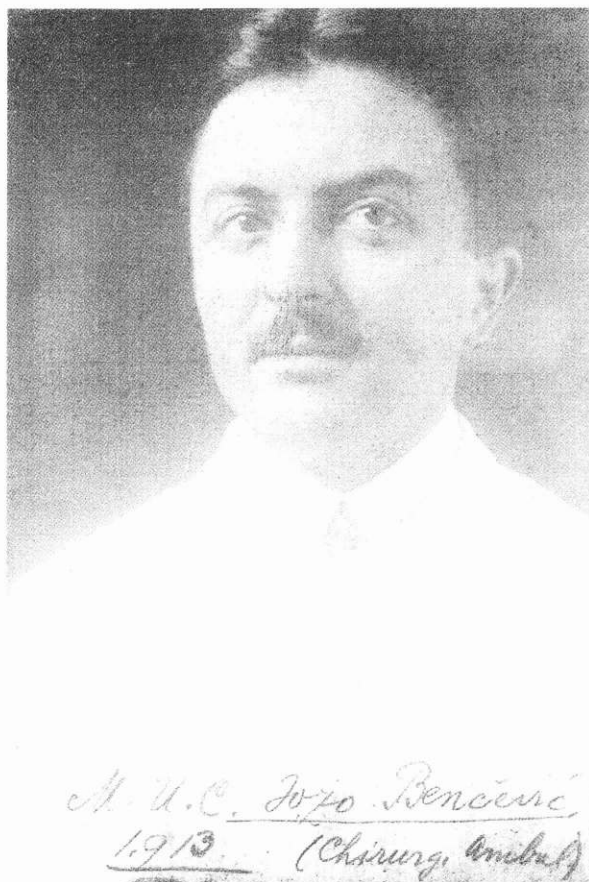
SLIKA 4.
Dr. Benčević kao tek diplomirani liječnik
1913. u Pragu
FIGURE 4.
Dr. Benčević as a graduate doctor in Prague
in 1913

Uz dr. Josipa Benčevića jedino je dr. Kovačić radio trajno u Bolnici cijelo ovo razdoblje od gotovo jedanaest godina. Ostala imena se spominju samo usput ili povremeno, kao: dr. Pandak, dr. Kajganović, dr. Šestak, dr. Fundak, dr. Leo Kun, dr. Damić itd. Oni su boravili u Bolnici po nekoliko godina. Na slici bolničkog kolegija iz 1927. godine vidimo da je tada radilo čak šest liječnika (slika 7.), što je svakako bilo samo privremeno. Za vrijeme drugog svjetskog rata događalo se da je u bolnici sa znatno većim kapacitetima radilo svega 4 do 5 liječnika. U Državnom arhivu u Slavonskom Brodu djelomično su sačuvane bolničke povijesti bolesti iz tog razdoblja. Pregledavajući povijest bolesti iz 1925, 1926, 1927, 1930. i 1931. godine možemo vidjeti glavne dijagnoze i razloge liječenja bolesnika na Kirurško-ginekološkom odjelu, pa iako nema sačuvanih operacijskih protokola, vidljivo je koje su operacije rađene. U Bolnici je tih godina liječeno između 1400 i 1500 bolesnika, od čega oko polovina na Kirurško-ginekološkom odjelu. Za ustanovu koja od 1920. godine nije imala operacijsku dvoranu niti operacijski program, svakako je iznenađujuća širina operacijskog programa, što je isključiva zasluga dr. Benčevića. Osim male kirurgije, radio se i čitav niz operacija u općoj anesteziji s eterom. Veliki broj ljudi liječen je zbog trauma, tupih povreda, ubodnih rana, fraktura kostiju i opekotina. Česte su bile operacije apendiksa i ingvinalnih hernija; amputacija udova uslijed trauma ili sarkoma kostiju; resekcije rebra i drenaže empijama u prsnom košu; eksplo-

rativne laparatomije; gastroduodenoanastomoze kao način liječenja pilorostenoze, odnosno bulbostenoze; kolecistektomije i koledokotomije zbog kamenaca u žučnjaku i žučnim vodovima; strumektomije; odstranjenje katarakte ili odstranjenje cijelog oka zbog tumora; ekstrakcije kamenca iz mokraćnog mjehura, resekcije crijeva kod tumora ili trauma, operacije fimozisa ili ekstirpacija testisa kod tumora itd. Veliki broj intervencija bio je iz područja ginekologije, prije svega mnogo kiretaža kod tzv. "inkompletnih abortusa", zatim šivanja medice nakon rupture kod porođaja, intervencija kod placente previje, adneksotomija zbog gnojnih procesa jajnika, histerektomija kod mioma uterusa pa sve do Wertheimove operacije kod raka maternice.

Dr. Benčević je prvi liječnik koji je radeći u Brodu objavljivao i stručne članke. Svoju stručnu aktivnost u tom smislu počeo je odmah po završetku studija i dolasku u Zagreb iz Praga 1914. godine. Već 1915. u svibnju objavljuje u Liječničkom vjesniku opširan članak s analizom vlastite kazuistike o invaginacijama crijeva. Za vrijeme boravka u Brodu najprije je objavio, također u Liječničkom vjesniku 1923. godine "slučaj ograničene žučne peritonide" (kazuistički prinos), a potom 1928. godine u istom časopisu i "Slučaj tzv. idiopatičke holedohusciste". U istom broju Liječničkog vjesnika, pod njegovim mentorstvom, dr. Leo Kun piše o "Slučaju esencijalne hematurije".

Gradsko zastupstvo je 1. siječnja 1930. godine razriješilo dr. Emanuela Kovačića s dužnosti ravnatelja Bolnice. Na mjesto

SLIKA 5.

Iste godine (1913.) kao liječnik u Kirurškoj ambulanti, također u Pragu

FIGURE 5.

Doctor Benčević as a doctor in a surgery in Prague in 1913

ravnatelja imenovan je dr. Josip Benčević, dotadašnji primarni liječnik u Bolnici i predstojnik Kirurško-ginekološkog odjela. Dr. E. Kovačić ostaje i dalje na dužnosti gradskog fizika. Kad je 1929. godine stvorena Savska banovina, počela se razmatrati mogućnost da Bolnica u Brodu, do tada zvana "Opća javna gradska bolnica u Brodu na Savi", postane banovinska bolnica. Dana 17. listopada 1930. godine zasjedala je Skupština gradskog zastupstva, kojom je predsjedao Đanešić Vandelin, gradonačelnik grada i predsjedatelj Skupštine, a na Skupštini su bili i dr. E. Kovačić kao gradski fizik te dr. Josip Benčević kao ravnatelj Bolnice. Tema Skupštine je bila preuzimanje gradske Bolnice od strane banovinske uprave. Uz raspravu o novčanoj naknadi koju je grad tražio za ustupanje Bolnice, bilo je i drugih tema koje se

tiču samog položaja dr. Benčevića. Za vrijeme rasprave gradski zastupnik Ljubo Teodorović pita: "Kakvi je to taki jaki razlog da se ta stvar forsira", zatim kaže da se njemu čini da je "...tu na stvari jedna ličnost koja bi imala da dođe i možda s vremenom podsijela dr. Jozu Benčevića kojemu bi s tim načinila veliku nepravdu jer je on najzaslužniji u gradskoj bolnici i jer ju je on podigao na današnji nivo..." Kraljevska banovinska uprava donijela je odluku o preuzimanju Bolnice ali bez ikakve novčane naknade. Primopredaja je učinjena 30. i 31. ožujka 1931. godine, i od tada se Bolnica naziva "Opća javna banovinska bolnica u Brodu na Savi". Zanimljivo je da se upravo to vrijeme podudara s odlaskom dr. Josipa Benčevića u Osijek i dolaskom dr. Dragana Damića na mjesto rukovoditelja Kirurgije i ravnatelja Bolnice. Osim što je Osijek i u to vrijeme sigurno bio puno privlačniji izbor, a uvjeti u Bolnici neusporedivo bolji, nije isključeno da je na odluku o odlasku dr. Josipa Benčevića iz Broda utjecala i zakulisna igra oko njegovog ravnateljskog položaja. U to vrijeme Brod ima 13776 stanovnika, a područje kotara Broda 52863 stanovnika.

Svoju punu zrelost i snagu ovaj velikan hrvatske medicine pokazao je upravo u godinama koje slijede, dakle kao rukovoditelj Kirurgije u Osijeku. Iako svjesni da su njegove zasluge za razvoj osječke medicine puno veće, nego za razvoj medicine u Slavonskom Brodu, ipak smatramo da se mora naglasiti i njegov presudni utjecaj na razvoj brodske Bolnice. Upravo on je bio prvi specijalist koji je došao raditi u ovu ustanovu, njegovom se zaslugom veliki stacionar pretvara u Bolnicu s razvijenim operacijskim programom i rendgenskom dijagnostikom. Presudan je njegov utjecaj na odgoj srednjeg medicinskog kadra (časne sestre) i liječnika koji su uz njega radili kao sekundarni liječnici. Upravo zbog toga, kada je 1994. godine Bolnica ponovo postala samostalna ustanova razdvajanjem bivšeg medicinskog centra, smatrali smo da je potrebno izraziti poštovanje prema ovom velikom liječniku i rođenom Brođaninu, pa smo Bolnici dali njegovo časno ime (slika 8.).

LITERATURA

1. Balen I. Povijesni razvoj zdravstva u Slavonskom Brodu. Saopćenja 1989/90; 35/36(1-2): 183-204.
2. Balen I. Povijest zdravstva u Slavonskom Brodu. U: Balen I, ur. 100 godina Opće bolnice u Slavonskom Brodu. Slavonski Brod: Opća bolnica "Dr. J. Benčević", 1989; 1-39.
3. Benčević J. Invaginacija crijeva. Liječ Vjesn 1915; 37(5): 92-8.
4. Benčević J. Slučaj ograničene žučne peritonide. Liječ Vjesn 1923; 45(3): 88-90.
5. Benčević J. Slučaj tzv. idiopatične holedohusciste. Liječ Vjesn 1928; 50: 811-813.
6. Državni arhiv u Slavonskom Brodu, Fond: Opća bolnica "Dr. Josip Benčević". Povijesti bolesti: 1925-1927., 1930-1931. Sig. 36.

Dr. JOSEPH BENTCHEVITCH
CHIRURGIEN

BROD SUR SAVE
YUGOSLAVIE

SLIKA 6.

Posjetnica dr. Benčevića za vrijeme dok je kao kirurg radio u Brodu

FIGURE 6.

Doctor Benčević's business card when he was a surgeon in Brod

SLIKA 7.

Kolegij brodske Bolnice 1927. god. - dr. Benčević stoji prvi s lijeva

FIGURE 7.

The staff of the Brod hospital in 1927. The first person standing on the left is Dr. Josip Benčević

7. Državni arhiv u Slavanskom Brodu. Fond: Gradsko poglavarstvo Slavonski Brod. Zdravstvo i socijalna politika. Sig. 7.
 - godina 1921 - 1924, kutija 91
 - godina 1925 - 1928, kutija 92
 - godina 1929 - 1923, kutija 93
8. Državni arhiv u Slavanskom Brodu. God. 1921-1932. Sig. 7; kutija 133.
9. Jović D. Razvoj zdravstvene službe u prvoj deceniji postojanja Kraljevine SHS (1919-1928). U: Jelić A, ur. Razvoj zdravstva u području općine Slavonski Brod. Slavonski Brod: HISB, 1975: 71-86.
10. Konjević M. Zdravstvena služba u Brodu od 1929. do 1941. U: Jelić A, ur. Razvoj zdravstva na području općine Slavonski Brod. Slavonski Brod: HISB, 1975: 87-106.
11. Kun L, Benčević J. Slučaj esencijalne hematurije. Liječ Vjesn 1928; 813-816.
12. Milošević B. Prof dr. Josip Benčević 1890-1976. Liječ Vjesn 1977; 99(6): 396.
13. Miškić D. Razvoj kirurgije u Slavanskom Brodu. Čovjek i promet. 1982; 8(1):57-62.
14. Uzelac Schwendemann S. Obitelj Franje Benčevića. Posavska Hrvatska. 1998; 2(42): 4-5.

SLIKA 8.

Dr. Josip Benčević u kasnijim godinama

FIGURE 8.

Dr. Josip Benčević at middle age